

УДК 346+347
ББК 67.404(4 УКР)+67.410(4 УКР)
П 78

Рекомендовано до видання організаційним комітетом
10 березня 2015 р.

П 78 **Проблеми** здійснення суб'єктивних прав : матеріали
круглого столу (14-15 березня 2015 р.). – Харків : ХНУВС,
2015. – 116 с.

УДК 346+347
ББК 67.404(4 УКР)+67.410(4 УКР)

Відповідальний за випуск проф. В. А. Кройтор

© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2015

ЗМІСТ

Луць Володимир Васильович, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України ПРИСІЧНІ СТРОКИ В ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОІДНОСИНАХ	6
Галянтич Микола Костянтинович, доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи НДІ приватного права і підприємництва ім акад.Ф.Г.Бурчака НАПрН України ПОНЯТТЯ «ЖИТЛО»	9
Шишка Роман Богданович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського права і процесу Юридичного інституту Національного авіаційного університету СТИМУЛИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ.....	16
Кройтор Володимир Андрійович, завідувач кафедри цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ, професор ПРИНЦИП ЗАКОННОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ	22
Мічурін Євгеній Олександрович, доктор юридичних наук, професор кафедри охорони інтелектуальної власності, цивільно- правових дисциплін Харківський національний університет внутрішніх справ ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОБМЕЖЕНЬ У ПРАВІ	29
Сліпченко Святослав Олександрович, доктор юридичних наук, професор кафедри охорони інтелектуальної власності, цивільно- правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, доцент ЩОДО ПОНЯТТЯ ПРАВОЗМІНЮЮЧИХ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ.....	32
Зайцев Олексій Леонідович, Харківський національний Університет внутрішніх справ к.ю.н., начальник кафедри охорони інтелектуальної власності, цивільно-правових дисциплін ХНУВС КОНКУРСНІ ТОРГИ ЦЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ПУБЛІЧНОЇ ОБЩЯНКИ НАГОРОДИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ КОНКУРСУ?.....	35

Зозуляк Ольга Ігорівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ
НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ
ПУБЛІЧНОГО ПРАВА** 41

Кожевникова Вікторія Олександрівна, Харківський національний університет внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент кафедри охорони інтелектуальної власності, цивільно-правових дисциплін

**МЕЖІ ЗДІЙСНЕННЯ СУБ'ЄКТИВНИХ ПРАВ В
СІМЕЙНО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ**..... 51

Луц Дмитро Миколайович, викладач кафедри цивільного права Запорізький національний університет

ДОГОВІР НАЙМУ (ОРЕНДИ) ТВАРИНИ..... 60

Самойленко Георгій Валерійович, доцент кафедри цивільного права Запорізький національний університет, к.ю.н., доцент

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ
ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРА В АСПЕКТІ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПРАВА ОСОБИ НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ ТА ЙОГО
ОБМЕЖЕННЯ** 64

Сіщук Ліліана Василівна, Лабораторія проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник

**ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ВИХІД З ГОСПОДАРСЬКОГО
ТОВАРИСТВА: ПОРЯДОК ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ**..... 67

Тіхонова Марія Анатоліївна, доцент кафедри охорони інтелектуальної власності, цивільно-правових дисциплін ФПФБКТЛ ХНУВС, к.ю.н.

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СПОРТІ 79

Ткалич Максим Олегович, доцент кафедри цивільного права Запорізького національного університету, к.ю.н., доцент

**ПРАВО НА СПОРТ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТИВНИХ
ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ**..... 83

Шишка Олександр Романович, Харківський національний університет внутрішніх справ, доцент кафедри охорони інтелектуальної власності, цивільно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент

**ІНСТРУМЕНТАРІЙ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН В ПРЕДМЕТІ
ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА** 87

Ясечко Світлана Вадимівна, Харківський національний університет внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент кафедри охорони інтелектуальної власності, цивільно-правових дисциплін

**ЩОДО МОЖЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ ПРАВОЧИНІВ З
ОСОБИСТИМИ НЕМАЙНОВИМИ ПРАВАМИ АВТОРІВ**95

Балюк Юлія Олексіївна, здобувачка НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф.Г.Бурчака НАПрН України

**ПРИПИНЕННЯ СУБ'ЄКТИВНОГО ПРАВА НА ЖИТЛО,
ЩО НАЛЕЖИТЬ НА ПРАВИ СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**..... 99

Васильєв Владіслав Віталійович, здобувач кафедри цивільного права № 2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕЛІКТНИХ
ЗОВОВ'ЯЗАНЬ** 104

Мігашук Мар'як Ілакович, здобувач кафедри цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА КОРЕСПОНДЕНЦІЮ 106

Фролова Альона Сергіївна, аспірант кафедри цивільного права та процесу Харківський національного університету внутрішніх справ

**ФОРМА ТА ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ЗМІНУ
ІМЕНІ НЕПОВНОЛІТНЬОЮ ОСОБОЮ ЗА
ІНІЦІАТИВОЮ БАТЬКІВ, ОДНОГО З БАТЬКІВ, АБО
ШКЛУВАЛЬНИКА** 108

Алямкін Володимир Вікторович, к.ю.н., адвокат

**ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВ ВКЛАДНИКА НА БАНКІВСЬКИЙ
ВКЛАД**..... 110

психічний чи фізичний стан особи дає підстави вважати, що пасажир потребує спеціальної допомоги від перевізника, яка не була замовлена або яку перевізник не може надати за певних обставин, спричинить дискомфорт іншим пасажиром, призведе до появи будь-якого ризику для себе або інших пасажирів чи власності пасажирів і перевізника;

пасажир не виконав вказівок перевізника, пов'язаних із забезпеченням безпеки польоту, якості та комфорту перевезення пасажирів, створює незручності для перевезення інших пасажирів, у зв'язку з чим перевізник не може виконати зобов'язання перед пасажирами, які перебувають на борту повітряного судна;

пасажир поводить таким чином, що викликає сумніви щодо забезпечення безпеки польоту під час перевезення, а саме демонструє агресивну поведінку з використанням погроз стосовно інших пасажирів, працівників перевізника та екіпажу повітряного судна;

пасажир відмовився пройти перевірку, яка здійснюється працівниками служби безпеки перевізника, аеропорту чи відповідних державних органів;

пасажир може становити небезпеку або вже становить небезпеку для інших пасажирів (багажу, вантажу) чи повітряного судна;

пасажир під час рейсу пошкодив квиток, інші документи, що посвідчують особу;

пасажир раніше вже вчинив одну з наведених вище дій чи порушень і мають місце ознаки того, що така поведінка може повторитися;

квиток, пред'явлений пасажиром, не дійсний для перевезення (у такому випадку перевізник має право вилучити цей квиток, оголосити його недійсним і відмовити у поверненні його вартості); придбаний в особи, яка не є перевізником чи його агентом (у такому разі перевізник має право вилучити цей квиток, оголосити його недійсним і відмовити у поверненні його вартості); було оголошено втраченим, украденим, недійсним, має підроблення;

особа, яка пред'явила квиток, не може ідентифікувати себе як особу, зазначену в квитку (перевізник має право

вилучити такий квиток, оголосити його недійсним і відмовити у поверненні його вартості);

пасажир перебуває у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння.

У всіх випадках вилучення квитка перевізник складає відповідний акт, оригінал якого надається пасажиру, а копія залишається у перевізника.

П.3. закріпив, що у випадку, якщо пасажиру було відмовлено в перевезенні або в подальшому перевезенні з причин, визначених у пункті 2 названого розділу, перевізник має право повідомити пасажирів в письмовій формі про те, що не може в будь-який час після дати такого повідомлення перевезти цього пасажирів на своїх рейсах.

Подібні підстави містяться і на інших видах транспорту та передбачені відповідними Правилами перевезень пасажирів.

Аналіз дає підстави у даному випадку розрізнити підстави відмови у виконанні договору перевізником з причин забезпечення безпеки інших пасажирів від припинення виконання договору у зв'язку з введенням імперативів, які обмежують свободу пересування певних категорій осіб.

Основною, на нашу думку, є пропозиція закріплення на рівні закону підстав, умов, та порядку обмеження прав осіб на свободу пересування, оскільки в інший спосіб може мати місце необґрунтоване чи неконституційне обмеження прав людини.

Сіщук Ліліана Василівна,

Лабораторія проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України,
кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник

ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ВИХІД З ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА: ПОРЯДОК ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ

Набуваючи правового статусу учасника господарського товариства, особа наділяється сукупністю корпоративних прав щодо товариства, до якого вона вступила. Оскі-

льки господарські товариства виступають правовими формами ведення бізнесу, що дають можливість вигідно та безпечно розміщувати власні інвестиції в розвиток підприємницької діяльності, ризикуючи тільки власними вкладами, але з метою збільшення капіталу товариства, то корпоративні права надають можливість здійснювати управління товариством та отримувати прибуток від такої діяльності. Корпоративні права надають учаснику необмежені можливості щодо постановки та вирішення всіх стратегічних завдань товариства, що полягають у можливості збільшення та розподілу активів товариства, в тому числі шляхом укладення значних правочинів, вироблення нових стратегій корпоративного управління тощо.

Однак в ряді випадків учасник господарського товариства має право вивести власні активи з товариства, що надає йому можливість відчужити власні акції (частки) в статутному (складеному) капіталі товариства або ж вийти з товариства у встановленому законом порядку. Такі випадки можуть обумовлюватися різноманітними факторами (соціальним, економічними, правовими): відсутністю наміру подальшого ведення спільної підприємницької діяльності з іншими учасниками через відсутність впливу при управлінні товариством, неприйнятність учасником стратегічного плану розвитку та здійснення підприємницької діяльності товариства, виведення капіталу з товариства з метою створення нового господарського товариства, наявність ряду корпоративних конфліктів, що загрожують веденням збиткового бізнесу та призводять до неплатоспроможності товариства тощо.

Вихід з товариства є правом учасника господарського товариства, яке може здійснюватися з власної ініціативи незалежно від згоди інших учасників чи самого товариства. Право на вихід мають учасники всіх господарських товариств, крім акціонерних товариств, в яких акціонери можуть залишити товариство тільки шляхом продажу акцій на ринку цінних паперів. Порядок здійснення права на вихід з товариства та правові наслідки виходу учасника з товариства визначаються у законодавчих актах та установчих документах товариства, зокрема у товариствах з об-

меженою і додатковою відповідальністю положення про вихід визначаються у статуті товариства, а у повних і командитних товариствах – у засновницькому договорі товариства.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 116, ст. ст. 126, 137, 148 Цивільного кодексу України (надалі – ЦК), ч. 1 ст. 88 Господарського кодексу України (надалі – ГК), п. в) ч. 1 ст. 10, ст. ст. 71, 79 Закону України «Про господарські товариства» учасники господарського товариства мають право вийти з товариства у порядку, встановленому установчими документами та законом. Учасники повного товариства та повні учасники командитного товариства мають право вийти з товариства у будь-який момент. Але учасник повинен завчасно повідомити товариство про свій вихід, а товариство прийняти рішення та внести зміни до засновницького договору у зв'язку із зміною складу учасників товариства. Щодо вкладників командитного товариства, то вони мають право вийти з товариства тільки після закінчення фінансового року.

Заява про вихід з товариства має подаватися учасником особисто. При цьому повне та командитне товариство не мають права відмовити учаснику вийти з товариства. Зокрема, в імперативному порядку зазначено, що відмова від права вийти з товариства є нікчемною, що передбачено ч. 2 статті 126 ЦК. Так, якщо при укладенні засновницького договору учасники закріпили в ньому положення про заборону виходу учасника з товариства, таку умову слід вважати нікчемною, оскільки вона спрямована на порушення прямої норми закону.

У повних товариствах у залежності від того, чи товариство створено на визначений чи на невизначений строк, законом передбачено різні умови виходу учасника з товариства. Якщо товариство створено на невизначений строк, учасник повного товариства зобов'язаний написати заяву до товариства не пізніше ніж за три місяці до фактичного виходу із товариства. У разі створення повного товариства на визначений строк, учасник має право достроково вийти з товариства лише з поважних причин, перелік яких чиним законодавством не визначається. Тому вважаємо, що

перелік поважних причин, як правило, має визначатися у засновницькому договорі товариства.

Однак залишається неврегульованою на рівні законодавства та ситуація, коли переліку поважних причин, що обумовлюють право на вихід з повного товариства, створеного на визначений строк, у засновницькому договорі не міститься. Як відбувається вирішення питання про наявність чи відсутність поважних причин в тому чи іншому випадку за таких умов? На дане питання нема однозначної відповіді. Це тільки доводить оціночний характер поняття «поважних причин», як таких, і, звичайно, неоднозначне правозастосування. По суті, якщо товариство не передбачило переліку поважних причин в установчих документах, то в кожному конкретному випадку, коли будь-хто з учасників виявить намір вийти з товариства, питання про наявність чи відсутність поважних причин для виходу має вирішуватися за спільною згодою всіх учасників повного товариства. В деякій мірі такі дії не зовсім відповідають можливості здійснення права на вихід без будь-яких обмежень, але відповідає управлінській політиці товариства, де всі важливі питання, в тому числі й про зміну складу учасників товариства, приймаються за спільною згодою усіх учасників. Якщо учасники не дійдуть до спільного рішення про наявність поважних причин, що передують виходу з товариства, то фактично й самого виходу не відбудеться. Тобто така ситуація зумовлює наявність певних обмежень у здійсненні виходу з товариства і, по суті, в деякій мірі суперечить законодавчим положенням про те, що відмова від права вийти з товариства є нікчемною. Але невизнання учасниками товариства тих чи інших причин, що зумовлюють необхідність виходу з товариства, поважними буде нічим іншим як відмовою товариства у виході з його складу учасника, який виявив намір реалізувати своє право на вихід. Разом з тим, у Законі України «Про господарські товариства» міститься ще одна умова, згідно якої попередження про вихід з товариства, створеного на визначений строк, учасник має надіслати до товариства не пізніше як за 6 місяців, і звичайно, за наявності поважних причин, що

зумовили вихід з товариства. Переліку таких поважних причин закон також не містить.

У товариствах з обмеженою та додатковою відповідальністю учасник має право вийти з товариства, повідомивши товариство про свій вихід не пізніше ніж за три місяці до виходу, що передбачено ст. 148 ЦК. В установчих документах товариства може передбачатися інший строк, впродовж якого учасник має право вийти з товариства. Однак реалізація права на вихід не потребує вчинення ряду додаткових дій, від яких залежала б можливість здійснення виходу учасника з товариства, таких як, наприклад, згода інших учасників товариства чи самого товариства. Такі обмеження не передбачаються у законодавстві і не можуть передбачатися статутом товариства, оскільки прямої вказівки закону про можливість визначити в установчих документах інший порядок виходу з товариства немає.

Вихід з господарського товариства для учасника зумовлює такі правові наслідки: 1) припинення участі в товаристві та 2) отримання частини активів товариства пропорційно до частки учасника. Розглянемо їх детальніше.

Припинення участі в господарському товаристві зумовлює припинення корпоративних відносин між товариством і учасником, що виявляється у позбавленні учасника можливості брати участь в управлінні товариством, отримувати інформацію про діяльність товариства та інші. Однак, як показує практика правозастосування, що і в законодавстві, і в судовій практиці відсутній єдиний механізм визначення моменту, з якого особа, яка заявила про свій вихід, припиняє свою участь в товаристві. Це зумовлено відсутністю положень, в яких було б чітко визначено час або дію, що вказували б на припинення участі в товаристві. За загальним правилом, при виході зі складу учасників особа має повідомити товариство про вихід шляхом подання заяви. Для прикладу, як вже зазначалося вище, у повних товариствах, створених на невизначений строк, а також у товариствах з обмеженою відповідальністю особа зобов'язана написати заяву про вихід за три місяці до фактичного виходу.

Водночас в ряді інших законодавчих положень зазначається, що зміни у складі учасників вносяться до статуту (засновницького договору) товариства на загальних зборах (у ТОВ і ТДВ), або за спільною згодою всіх учасників товариства (у ПТ і КТ). Крім того, у ЦК і Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» зазначається про те, що вся інформація, яка вноситься до Єдиного державного реєстру є повною і достовірною для третіх осіб. Тобто невнесення змін до установчих документів, пов'язаних із зміною складу учасників, та до державного реєстру є передумовою для того, щоб вважати інформацію про вихід учасника з товариства недостовірною.

З однією сторони, визначення моментом виходу з товариства саме момент внесення змін до статуту товариства на загальних зборах учасників товариства / до засновницького договору шляхом спільного голосування за зміни у складі учасників та внесення відомостей до державного реєстру має позитивний аспект, оскільки до цього моменту учасник мав би право бути власником корпоративних прав, що, наприклад, як в товариствах з обмеженою відповідальністю, надають особі право достроково ініціювати проведення загальних зборів, якщо вона володіє 20 і більше відсотками частки у статутному капіталі, ініціювати внесення змін до установчих документів у зв'язку із виходом з товариства, право володіти інформацією про діяльність товариства, в тому числі щодо визначення розміру вартості майна товариства, грошовий еквівалент частини якого виплачується учаснику при здійсненні розрахунків з ним. Однак, з іншої точки зору, такий підхід звичайно може зумовлювати й низку певних зловживань корпоративними правами з боку інших учасників товариства. Адже прийняття рішення на зборах учасників при голосуванні за вихід з товариства або за зміни у складі учасників товариства у зв'язку з виходом з товариства зумовлюється голосуванням учасників товариства, які мають право вибору – проголосувати «за» чи «проти», що фактично виступало б певним обмеженням у можливості вільної реалізації права на вихід

з товариства. Така ж ситуація має місце у повних та командитних товариствах, адже учасники повинні приймати рішення про зміну складу учасників за спільною згодою.

В судовій практиці також нема єдності поглядів на вирішення даного питання. Зокрема, позиція Верховного Суду України ґрунтується на тому, що вихід зі складу учасників товариства не пов'язується ні з рішенням зборів учасників, ні з внесенням змін до установчих документів товариства. У зв'язку з цим моментом виходу учасника з товариства є дата подачі ним заяви про вихід відповідній посадовій особі товариства або вручення заяви цим особам органами зв'язку [5]. Наведена позиція наводить на думку, що момент виходу з товариства фактично співпадає з моментом повідомлення товариства про вихід через подану заяву або обумовлює необхідність подання учасником двох заяв – заяву, в якій учасник повідомляє про намір вийти з товариства і заяву про вихід з товариства після визначеного законом або статутом строку. Однак в законі нема імперативної норми, що зобов'язувала б учасника до подання двох заяв (про повідомлення про намір виходу і про фактичний вихід) до товариства, якщо інші положення не містяться в установчих документах.

В той же час позиція Вищого господарського суду України є дещо іншою, а саме учасник вважається таким, що вийшов з товариства з обмеженою або з додатковою відповідальністю з моменту прийняття загальними зборами рішення про виключення учасника з товариства на підставі його заяви про вихід, а у випадку відсутності такого рішення – з дати закінчення строку, встановленого законом або статутом товариства для повідомлення про вихід з товариства [6]. З наведеного випливає, що моментом виходу учасника з товариства є момент внесення змін до статуту на загальних зборах, якщо такі збори були проведені впродовж трьох місяців з моменту повідомлення товариства про вихід зі складу учасників, якщо інший строк не встановлений установчими документами. Якщо ж загальні збори не проводилися впродовж вказаного строку, що на практиці зустрічається в більшості випадків, то моментом виходу зі складу учасників буде закінчення строку повід-

омлення товариства про вихід. Однак і в такому разі ситуація є дещо суперечливою, оскільки товариство не зобов'язане розглядати на загальних зборах питання про вихід учасника, якщо збори й проводилися впродовж строку, з якого товариство повідомлено про намір учасника здійснити право на вихід, оскільки в законодавстві зазначається, що учасник зобов'язаний повідомити товариство *не пізніше* встановленого законом або установчими документами строку. Тобто до моменту виходу учасника з товариства має пройти встановлений законом або установчими документами строк, а товариство має право, а не обов'язок розглядати дане питання на загальних зборах, якщо такі збори проводилися до закінчення зазначеного строку.

Таким чином, оскільки відповідно до нормативних положень на учасника покладається обов'язок повідомити товариство про вихід, за загальним правилом, не пізніше ніж за три місяці до виходу, то логічним видається твердження про те, що учасник вважається таким, що вийшов після спливу зазначеного строку без прив'язки до часу проведення загальних зборів, на яких мають вноситися зміни до установчих документів у зв'язку з виходом учасника товариства чи до інших дій. Саме з цього моменту припиняються права та обов'язки учасника товариства, окрім тих, що пов'язані з наслідками такого виходу. Невнесення змін до установчих документів та не проведення державної реєстрації змін до установчих документів не може вплинути на волевиявлення учасника, позбавити чи обмежити учасника права вийти з товариства. Свідченням даного положення є також твердження ВСУ, згідно якого учасник товариства вправі звернутися до господарського суду з позовом про зобов'язання товариства до державної реєстрації змін в установчих документах товариства у зв'язку зі зміною у складі учасників товариства, якщо товариство не вчиняє дії у зв'язку з поданням учасником заяви про вихід з товариства [6], хоча він й втрачає право брати участь в управлінні товариством, в тому числі права ініціювати скликання та проведення загальних зборів товариства, право голосу на загальних зборах тощо.

Наступним правовим наслідком виходу з господарського товариства є виникнення у товариства обов'язків що-

до здійснення з учасником розрахунків на його вимогу. При виході учасника з господарського товариства йому виплачується вартість частини майна товариства, пропорційна його частці у статутному (складеному) капіталі, що передбачено ст. 148, 130 ЦК. На вимогу учасника та за згодою товариства вклад може бути повернуто повністю або частково в натуральній формі. Учаснику, який вибув, виплачується належна йому частка прибутку, одержаного товариством в даному році до моменту його виходу. Майно, передане учасником товариству тільки в користування, повертається в натуральній формі без винагороди.

Щодо порядку визначення вартості майна товариства, що підлягає виплаті учасникові, то порядок визначення вартості частки учасника у майні повного товариства встановлюється засновницьким договором і законом, що передбачено ч. 3 ст. 130 ЦК. Тобто проведення розрахунків з учасником повного товариства може здійснюватися в розмірах, передбачених засновницьким договором. Разом з тим, у ст. 71 Закону України «Про господарські товариства» зазначається, що учаснику повного товариства виплачується вартість його внеску відповідно до балансу, складеного на день виходу. З наведеного випливає, що у разі відсутності положень щодо визначення порядку проведення розрахунків з учасником у засновницькому договорі, застосовуються положення закону, згідно яких товариство зобов'язане виплатити учаснику балансову вартість майна товариства, визначену станом на день виходу. На відміну від порядку проведення розрахунків з учасниками повного товариства та повними учасниками командитного товариства, з вкладниками командитного товариства, які заявили про свій вихід, розрахунки проводяться у кінці фінансового року шляхом повернення їх вкладів.

Щодо товариств з обмеженою відповідальністю, то в законодавстві не міститься прямої вказівки на те, яку вартість частини майна товариство має виплатити – балансову чи ринкову. У ч. 2 ст. 148 ЦК лише зазначається, що порядок і спосіб визначення вартості частини майна, що пропорційна частці учасника у статутному капіталі встановлюються статутом і законом. Отже, за загальним правилом, в

установчих документах товариства має визначатися порядок проведення розрахунків з учасником виходячи з балансової чи ринкової вартості майна товариства, або ж міститися положення, згідно з яким розрахунки будуть проводитися за домовленістю сторін, визначаючи ринкову чи балансову вартість в кожному конкретному випадку.

В той же час, слід звернути увагу на те, що виплати товариство проводить враховуючи вартість власного майна. Відповідно до п. 1 ст. 66 ГК під майном підприємства розуміються виробничі та невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства. При цьому майновий стан суб'єкта господарювання визначається сукупністю належних йому майнових прав та майнових зобов'язань, що відображається в бухгалтерському обліку його господарської діяльності відповідно до вимог закону (ч. 1 ст. 145 ГК). З наведеного випливає, що при визначенні вартості майна товариства враховуються всі активи, що перебувають на балансі товариства з вирахуванням його зобов'язань, що відображає власний капітал товариства у кінці року за результатами фінансової звітності товариства. Таким чином, при розрахунках з учасником товариство має визначити вартість власного капіталу, однак не станом на кінець фінансового року, а на день виходу учасника з товариства, оскільки саме з цього моменту учасник припиняє свою участь в управлінні товариством.

Якщо звернутися до судової практики, то в п. 3. 5 Рекомендацій Вищого господарського суду України зазначається, що майно підприємства обліковується на його балансі, де відображається вартість активів підприємства та джерел їх формування. Тому в основу розрахунку вартості частини майна товариства, належної до сплати учаснику, що виходить з товариства, за загальним правилом, повинна братись балансова вартість майна товариства [6]. В той же час у Рекомендаціях зазначається й те, що будь-який учасник товариства має право вимагати проведення з ним розрахунків, виходячи з дійсної (ринкової) вартості майна товариства, яка визначається шляхом проведення експертної оцінки майна.

Враховуючи вищенаведений факт, слід відзначити,

що предметом більшості судових спорів з приводу виходу з товариства є вимога учасника визначити ринкову вартість майна товариства, пропорційну частці учасника при проведенні з ним розрахунків. І в більшості випадків суди різних інстанцій задовольняють позов учасника про проведення з ним розрахунків за ринковою вартістю [2; 3; 4]. Наведена ситуація, що має місце на практиці, досить часто зумовлює для товариства значні складнощі, що в першу чергу пов'язані з недосконалістю чинного законодавства, що визначає механізм реалізації права на вихід. Адже фактично відбувається ототожнення двох різних механізмів, через які реалізується право на вихід з товариства та право на відчуження частки у статутному капіталі, що мають різну правову природу. При цьому, якщо при відчуженні частки у статутному капіталі товариство має право здійснити викуп частки учасника, то при виході учасника таке право товариства перетворюється в обов'язок останнього. Така ситуація має особливо негативні наслідки для товариства ще й тим, що на рівні законодавства не встановлено порядку виходу учасників, які володіють значною часткою у статутному капіталі. Тобто вийти з товариства має право як учасник, що є власником, наприклад, 20 % частки, так і учасник, що має у своєму розпорядженні 90 % частки. Більше того, незважаючи на те, що вартість майна товариства, що підлягає виплаті, визначається з вирахуванням боргів товариства на день виходу учасника, слід враховувати той факт, що товариство продовжує функціонувати і перебувати у зобов'язальних відносинах з кредиторами, виконання своїх обов'язків перед якими має настати у майбутньому. Однак, якщо, наприклад, відбувається вихід учасника, який володів значною часткою у статутному капіталі товариства (це може бути і 90 % частки) та йому ще й здійснюється виплата ринкової вартості майна товариства, то фактично відбувається не тільки виведення активів з товариства, але й руйнується план ведення підприємницької діяльності товариства, що зумовлює загрозу неможливості виконання товариством зобов'язань перед третіми особами після виходу учасника з товариства і є передумовою не тільки для настання неплатоспроможності товариства, але

й ліквідації. Це є негативним чинником в сучасний період економічної кризи держави, коли необхідно навпаки створювати гарантії привабливості існування господарських товариств, особливо товариств з обмеженою відповідальністю, що становлять основу існування та розвитку малого і середнього бізнесу, а не порушувати інтереси незахищених інвесторів, які є власниками незначних часток у статутному капіталі товариства.

Щодо порядку та строків проведення розрахунків з учасником, то в повних та командитних товариствах строки виплати вартості частки учасника у майні повного товариства можуть встановлюватися засновницьким договором і законом. При цьому законом встановлюється тільки строк проведення виплат із вкладником командитного товариства – після закінчення фінансового року, якщо інше не передбачено засновницьким договором (меморандумом). В товариствах з обмеженою відповідальністю виплата провадиться після затвердження звіту за рік, в якому він вийшов з товариства, і в строк до 12 місяців з дня виходу. Тобто законом встановлено, що оплата вартості частки учасника товариства, який подав заяву про вихід із товариства, здійснюється впродовж року. Водночас, враховуючи порядок виходу та момент припинення права участі в товаристві, такий учасник не має можливості скористатися своїм правом доступу до фінансових документів товариства, протидіяти виведенню активів із товариства, що призводить до значного зменшення вартості частки такого учасника до настання строку її оплати [1], що досить часто має місце на практиці. Враховуючи наведене необхідним є запровадити новий механізм реалізації права на вихід з товариства та порядок проведення розрахунків з учасниками, що виступало б однією із гарантій поліпшення умов для створення нових та розвитку наявних господарських товариств та залучення в підприємницьку діяльність вітчизняних та іноземних інвестицій.

Список використаних джерел

1) Концепція проекту Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 6 лютого 2013 р. № 72-р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/72-2013-%D1%80>

2) Постанова Верховного Суду України від 18 листопада 2014 року №3-182гс14. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/114020-vs_zrobiv_visnovok_schodo_viplat_uchasniku_tovaristva.html

3) Постанова Вищого господарського суду України від 06 серпня 2014 року № 910/10168/13. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40111740>

4) Постанова Львівського апеляційного господарського суду від 20. 06. 07 р. № 2-102/2006. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/757218>

5) Постанови Пленуму Верховного суду України від 24. 10. 2008 № 13 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів»

6) Рекомендації Президії Вищого господарського суду України № 04-5/14 від 28.12.2007 року «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин»

Тіхонова Марія Анатоліївна,

доцент кафедри охорони інтелектуальної власності,
цивільно-правових дисциплін ФПФБКТЛ ХНУВС, к.ю.н.

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СПОРТІ

Питання – чи відноситься спортивна відповідальність до різновидів юридичної відповідальності, чи ні, на сьогоднішній день залишається невирішеним, здебільшого власне із-за того, що в Україні взагалі не має досліджень з цього приводу.

Ознаками юридичної відповідальності є: 1) вона виникає із факту правопорушення як результату недодержання фізичними або юридичними особами встановлених законом заборон, невиконання ними визначених законом зобов'язань, завдання шкоди охоронюваним державою правам, свободам та законним інтересам суб'єктів (учасників) суспільних відносин і має характер охоронно-захисних правовідносин між державою в особі її спеціальних компетентних органів і правопорушником; 2) виражається в обов'язку особи зазнавати конкретних видів і міри позбав-